

SÁMSONHÁZA

183 m tszf.

Országos Kéktúra
Mátraverebély vá.

11 km 3:20 ó

EM1101UTJ-OKT-120J-1s-1

Országos Kéktúra
1,9 km 35 p

Nagybárkány

EM1101UTJ-OKT-300B-1s-2

Országos Kéktúra
Szent László-forrás
Szentkút, templom
Mátraverebély, központ

5,2 km 1:30 ó

5,7 km 1:40 ó

10,3 km 3:10 ó

EM1101UTJ-OKT-120J-3s-3

Országos Kéktúra

Négyfenyői menedékház 6,8 km 2:20 ó

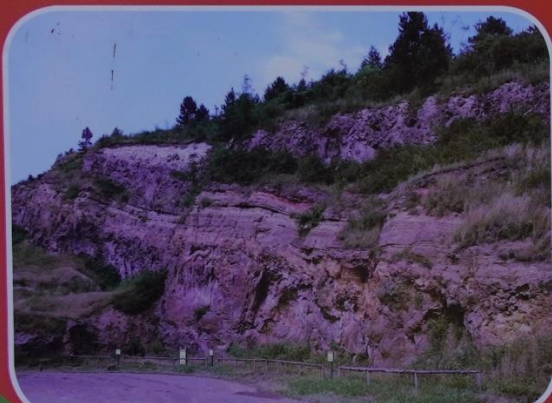
Garáb-nyereg 9,3 km 3:10 ó

Tepke-kilátó 12,1 km 4:10 ó

EM1101UTJ-OKT-300B-3s-4

Sámsonháza

Mária Kert

A Mária Kertek új vonzerőt hoznak létre és képviselnek a záródokúton. Sokkal többek, mint pihenőállomás:

- a lelki feltöltettség, elmélyülés, ima helyszíne
- közösségi tér, csoportos programok számára is.

Szakrális, kulturális és gasztronómiai élmények mellett nőrádi, palóc és tót települések a kiépített Mária-kertjei és lakóinak vendégszeretete is segíti a két kegyhely közötti úton a zarándokok lelki-testi megerősödését.

2015-ben Mária kertes várják a zárandokokat az alábbi településeken: Bér, Erdőkürt, Kozárd, Nógrádsáp, Pálosvörösmart, Sámsonháza. Vanvarc. Visonta.

A domborműn megjelenített jelenet: Mária megkoronázása

Azzal, hogy a végtelen Isten Jézus Krisztusban valódi emberként jött közénk, emberi mivoltunk szinte kimondhatatlan méltóságot kapott. Azzal, hogy Máriát, egy egyszerű szűz lányt választotta ki Isten, hogy földi Édesanyja legyen az ő fiának Jézusnak, a nő nem és az anyaság különös tiszteletre tett szert. S Jézus, aki bizonyára szeretete Édesanyját - aki az anygali üdvözlethez hittel kimondott igenben mindvégig kitartott -, bizonyára be is fogadja az ő földi élet utáni örök, boldog közösségébe. S Jézus mindenkit, engem is, minket is végtelenül szeret és fel akar emelni magához. Mária számunkra ennek is lehet példája, az ő nyomába lépve a hit útján léphetünk be Isten titkaiba és juthatunk⁴ el a kiteljesedett és örök Élethez.

Sámsonháza

- Cserhát keleti peremén, Mátrára néző, régi, szlovák ajkú község
- nevét a Fejérvölgy-várat építető, XII. századi főúrról kapta
- a várat 1409-ben említik először az oklevelek, de akkor már csak mint romot
- falu északi határában, az országút mellett található kőfejtőnél található Geopark is több érdekességet tartalmaz
- bányaasztalt elmesztett hegyoldal 5 millió évről, és háromszori tengeremlésről és vulkánkitöréseiről tanúskodik, az itt induló tanösvény segít megismerkedni a földtörténeti eseményekkel
- település a Kis-Zagyva áradásaitól az elmúlt évszázadok során sokat szenvedett
- 1808-ban egy tűzvész során az egész falu leégett
- természetvédelmi terület, a Bükk- és a Tájvédelmi Körzet része
- a Kis-zagyva folyók át a településen

Látnivalók a Mária Út mentén:

Falloskút felé:

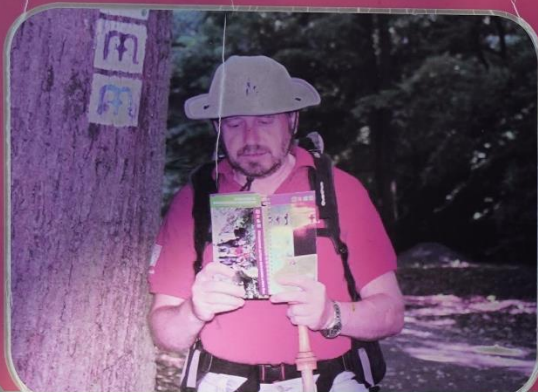
Mátraverebély-Szentkút: Nagyboldogasszony Bazilika, Szentkút, Kálvária, Remetebanlankok -> **Mátraverebély:** Nagyboldogasszony Plébánia templom -> **Tar:** Szent Mihály római katolikus templom, Tuzsoni Arborétum, Csevice-forrás -> Ágásvári menedékház -> **Falloskút:** Béke királynéja templom, Mária Kápolna

Gödöllő-Máriabesnyő felé:

Mátraszőlős: Clay-art Fazekasház,
Szent Erzsébet templom, Kiskápolna ->
Kozárd: Mária Kert, Mária szobor, Szoborpark, Palócház -> **Ecseg:** Minden-
szentek temploma -> **Buják:** Kálvária,
vár -> **Bér:** Mária Kert, Malom Udvar,
Virágpusztá, Mária-forrás, andezitómás
-> **Vanyarc:** Mária Kert, Millenniumi Em-
lékpark, Tájház-alkotóház, Viselettörté-
neti Babamúzeum -> **Erdőkürt:** Mária
Kert, Magyarok Nagyszasszonya Monostor
(egykori Wilczek-kastély) -> **Galgamá-
csa:** Evangélikus templom, Falumúzeum
-> **Gödöllő-Máriabesnyő:** Boldogasz-
szony Bazilika

Az Európai Unió és a magyar állam támogatásával megvalósult a „Mária Út - Via mariae észak-magyarországi szakaszához kapcsolódó attrakciók és szolgáltatások fejlesztése” című projekt keretében az Észak-magyarországi régióban többek között a Mária Vért pihenő pontján került kialakításra, melyekben eszeikbe szedték a Mária Út projekt keretében a Mária szobrok találatához. A projekt elemeként kistelefonálható elérhető, GPS-alapú mobil guide (dengvezető) alkalmazás is letölthető. A Mária Út észak-magyarországi prémium zarándokúti interaktív internetes portál részeként az Interaktív túrízisztika adatbázis könnyíti meg a zarándokok tájékozódását. Térképes zarándokútkalauz, népszerűsítő kiadványok és zarándok könyv is elkészült a projekt kapcsán. A projekt támogatása az EU 166,27 millió forint, amely eléri a teljes beruházás 94%-át. A projekt megvalósítása 2014.09.29-án kezdődött meg. A beruházás záráspontja 2015. 06. 30-án 166,27 millió forint, amely eléri a teljes beruházás 94%-át. A projekt megvalósítása 2014.09.29-án kezdődött meg. A beruházás záráspontja 2015. 06. 30-án 166,27 millió forint, amely eléri a teljes beruházás 94%-át.

Mária Út

A Mária Út Közép-Európa Zarándokútja, mely az ausztriai Mariazelltől az erdélyi Csíksomlyóig vezet.
A kb 1400 km-es táv 60 gyalogos napi szakaszra van osztva. A legfontosabb érintett búcsújáró-, és Máriás kegyhelyek az alábbiak:

Máriazell, Celldömölk, Bakonybél, Majkpuszta, Mariabesnyő, Gyöngyös, Máriapócs, Kolozsvár, Marosvásárhely, Csíksomlyó az északi-ágon Esztergom, Márianosztra, Mátraverebely. Kezdeti építési szakaszban tart az észak-déli útvonal a lengyelországi Czesztowahoz és a boszniai Medugorje közt, amivel egy Közép-Európát átvéelő keresztet kapunk. Ez az irány – rövid szakaszoktól eltekintve – még csak GPS-trackként, virtuálisan létezik. A fő ágakat további leágazások, és alternatív útvonalak egészítik ki, halózattal felfűzve ezáltal a különféle zarándokhelyeket, természeti-, építet-, és kulturális értékeket.

The Way of Mary

The Way of Mary is the Pilgrimage of Central Europe, which leads from the Austrian Mariazell to Csíksomlyó in Transylvania. The approximately 1,400km walking distance is divided into 60 daily stages. The most important Marian shrines along the Way are:

Mariázell, Celdömölk, Bakonybél, Majkpuszta, Máriabesnyő, Beaded, Máriapócs, Cluj, Târgu Mureş, Şumuleu Ciuc, along the northern branch Esztergom, Márianoszta, Mátraverebely. The north-south route between Czestochowa in Poland and Bosnia Medjugorje is in initial construction phase. The north-south together with the west-east way overlaps Central Europe shaping a cross. The north-south direction - apart from short sections - exists only virtually, just as a GPS tracks. Additional sub-branches and alternative pathways complement the main branch, thus creating a network of various places of pilgrimage, of natural and cultural values.

Szolgáltatásaink

Prémium utak a Mária Úton:
Budaapest - Esztegom
Vác - Mátraverebély-Szentkút
Gyöngyös - Mátraverebély-Szentkút
Balatonalmádi - Sümeg

Nagyrendezvények:
1Úton - Nemzetközi Zarándoknap
Pálos70 Zarándoklat

Tájékoztató: térképes zárandokkalauzok is segítik az eligazodást, valamint honlapunkról naprakészen GPS-re tölthető az összes út nyomvonala

Szállás, zárandokfogadás: www.mariaut.hu
hu honlapon, szállásokra előre be kell jelentkezni, a szállásfoglalás részleteiről, a szállásadóktól kaphat tájékoztatást

Webáruház:
<http://webshop.mariaut.hu/>

Our services

Premium packages on Way of Mary:
Budaapest - Esztegom
Vác - Mátraverebély-Szentkút
Gyöngyös - Mátraverebély-Szentkút
Balatonalmádi - Sümeg

Main events:
1Úton - International Pilgrimage
Palos70 Pilgrimage

Guides: with detailed mapping help the orientation as well as all traces of all the roads, which can be downloaded from our website to GPS

Accommodation: www.mariaut.hu on our website, the pilgrimage-accommodation must be booked in advance. For the details of booking contact the owner of the accommodation

Webshop:
<http://webshop.mariaut.hu/>

[illegible]

OKK
OKT-19.

Indulj el egy úton...

ORSZÁGOS KÉKKÖR [OKK]

A három különálló, egyenként is teljesíthető jelvénytérítő túramozgalmat [Országos Kéktúra, Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra, Alföldi Kéktúra] magában foglaló, összesen 42 szakaszból álló, egységesen kék sávval jelzett Országos Kékkör nyomvonala Magyarország 125 kistáját érinti. A felejthetetlen élményeket tartogató 2549 kilométer bejárásával átfogó, hangsúlyozottan élő képet kaphatunk hazánk természeti, kulturális és néprajzi értékeiről. Azokról, amelyeket generációk ismertek meg Rockenbauer Pál Másfélmillió lépés Magyarországon című, kultikussá vált filmsorozatából. Azokról, amelyek tízezreket csalogattak a nagy útra. A Magyar Természetjáró Szövetség nevével fémjelzett Országos Kékkör életre szóló kalandot kínál minden túrázóknak.

ORSZÁGOS KÉKTÚRA [OKT]

A Vas megyei Írott-kő csúcsától a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Hollóházig kanyargó, mintegy 1160 kilométer hosszú, huszonhét szakaszra felosztott túraútvonal Magyarország 79 kistáját érinti. Az Országos Kéktúra nyomvonalának kialakítása az 1930-as évek elején vette kezdetét, majd közel hatvan esztendő múltán, 1989-ben fejeződött be. Az Országos Kékkör legemblietikusabb jelvénytérítő túramozgalmának teljesítéséhez 147 bélyegzőlenyomatot kell összegyűjteni.

DÉL-DUNÁNTÚLI KÉKTÚRA [DDK]

A Vas megyei Írott-kőtől a Tolna megyei Szekszárdig vezető, mintegy 541 kilométer hosszú, öt szakaszra felosztott túraútvonal Magyarország 24 kistáját érinti. A Dél-dunántúli Kéktúra nyomvonalának kialakítása az 1970-es évek elején vette kezdetét, majd közel két évtized múltán, 1989-ben fejeződött be. Az Országos Kékkör legrövidebb jelvénytérítő túramozgalmának teljesítéséhez 49 bélyegzőlenyomatot kell összegyűjteni.

ALFÖLDI KÉKTÚRA [AK]

A Tolna megyei Szekszárdot a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Sátoraljaújhelyig összekötő, mintegy 848 kilométer hosszú, tíz szakaszra felosztott túraútvonal Magyarország 25 kistáját érinti. Az Alföldi Kéktúra nyomvonalának kialakítása az 1990-es évek elején vette kezdetét, majd tíz esztendő múltán, 2000-ben fejeződött be. Az Országos Kékkör „legfiatalabb” jelvénytérítő túramozgalmának teljesítéséhez 68 bélyegzőlenyomatot kell összegyűjteni.

SÁMSONHÁZA

A Központi-Cserhátban, a Kis-Zagyva völgyében található község apró patakkal átszított, kisebb-nagyobb erdőfoltokkal tarkított vidéken fekszik. Sámsonháza a hagyomány szerint már II. Béla király idejében létezett; nevét egykori birtokosáról, Sámson főúrról kapta. Határa a Kelet-cserhátú Tájvédelmi Körzet része. Főbb nevezetességei: Fehérkő (Fejérkő) várának romjai; neoromán stílusú evangélikus templom; felhagyott, természetvédelmi oltalom alatt álló kőfejtő; geológiai tanösvény.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

www.termesztजारo.hu

www.ttrmap.hu

Földművelésügyi
MINISZTERIUM

turista

www.turistamagazin.hu

www.orszagosekkor.hu

HIBABEJELENTÉS:
bejelentes@termesztजारo.hu

Óvja és védje
természeti értékeinket!

Magyar
Természetjáró
Szövetség

www.termesztजारo.hu
www.orszagosekkor.hu

1 Sámsonháza

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

LÁVAHÓLYAG ÜREG

Az alsó lávafolyásban nemcsak mm-cm nagyságú hólyagüregek, sokkal nagyobbak is előfordulnak. Bár ezek a barlang méretét (2 m-nél nagyobb kiterjedést) nem érik el, mégis ritkaságok. A nedves környezet és a ráfolyó forró andezit láva érintkezésénél gőz szabadult fel, ami a lávába behatolva gázhólyagokat alkotott. Ezek közelségük esetén összeolvadhattak és akár a méteres nagyságot is elérhették.

LÁVOVÉ DUTINY

V spodnej časti lávového prúdu sa okrem niekoľko milimetrových a centimetrových dutín nachádzajú aj väčšie. Nedosahujú síce rozmery jaskýň (viac ako 2 m), ale sú raritou. Na styku mokrého prostredia a rozliatej andezitovej lávy sa uvoľnia vodné pary, ktoré v láve vytvárajú póry a dutiny. V prípade, ak sa nachádzajú tesne vedľa seba, môžu splynúť a dosiahnuť aj metrovú veľkosť.

LAVA- BUBBLE CAVITY

There are not just small bubble-holes within the lower lava flow, larger cavities could develop as well. Their size hardly reaches the measure of a cave (larger than 2 meters in one dimension), those are rarities. Escaping steams from the contact zone of the wet bottom and the hot lava could furrow gas bubbles inside the andesite lava. These small migrating gas cavities could melt together, building up even meter-large spaces within the andesite.

2 Sámsonháza

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

ANDEZIT LÁVAFOLYÁS

A vulkáni működés nyugodtabb szakaszát lávaömlések jellemzik. A 900–1200 °C-os andezit láva a sűrű, mézhez hasonlóan, lassan folyt alá a vízzel borított vulkáni törmelékre, ami az így felszabadult gőz hatására hólyagossá vált. A lávafolyás felső része törmelékes: felszíne már kihűlt, megdermedt, miközben a belseje olvadt állapotban még mozgott, a felszíni kérget összetöredeztve, darabokra szakítva.

ANDEZITOVÝ LÁVOVÝ PRÚD

Pokojnejšie obdobia sopečnej činnosti reprezentujú lávové prúdy. Hustá, medu podobná, andezitová láva s teplotou 900–1200°C pomaly natiekla na zvodnené sopečné úlomky. Vplyvom uvoľnených pár sa stala pórovitou. Horná časť lávového prúdu je úlomkovitá, pretože pohybujúca sa žeravá láva polámala, rozdrobila rýchlejšie tuhnúcu povrchovú kôru.

ANDESITE LAVA FLOW

Lava flows represent calmer periods of the volcanic activity. The temperature of the andesite lava was between 900–1200 °C when it slowly flowed to the water covered volcanic fragments, which due to released steams became vesicular. The top part of the lava flow is fragmented. The surface of the lava cooled down and hardened as a crust, while the inner part was still fluid and kept on flowing, which movement broke the crust into rough blocks.

3 Sámsonháza

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

TÖRÉSES ZÓNA

Az alsó lávafolyásban jól megfigyelhető egy közel függőleges irányú töréses zóna, ahol az andezit a környezetéhez képest erőteljesebben összeaprózódott. Ezt a láva kihűlésekor fellépő zsugorodás okozta. A töréses zónát csak a felette lévő felső törmelékes szintig követhetjük, vagyis nem tektonikai zónáról (kéregmozgásból eredő elmozdulásról) van szó.

ZÓNA LOMU

V spodnej časti lávového prúdu je pozorovateľná zvislá zlomová zóna, kde je andezit intenzívnejšie polámaný. Vznikla zmršťovaním počas vychladenia lávy. Zlomovú zónu môžeme pozorovať len po vrchnú úlomkovitú úroveň, teda nejedná sa o tektonickú aktivitu (pohyb kôry).

FRACTURE ZONE

There is a significant, almost vertical fracture zone inside the lower lava flow, where the andesite is much more fragmented than its environment. This fracturing was the result of shrinking during the lava's cooling. The fracture zone does not continue in the overlaying level, that is why it was not caused by tectonic movement, but by the process described above.

4 Sámsonháza

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

VULKÁNI TÖRMELÉK

Az ősi tengerből szigetszerűen kiemelkedő vulkán kiszórt törmeléke (piroklasztikum) vízi környezetben ülepedett le, ez képezi az alsó törmelék szintet. Alkotó elemei a robbanásos kitörés során keletkezett finomszemű (2 mm-nél kisebb átmérőjű) hamu, a 2–64 mm-es gömbölyded formájú törmelék (lapilli) és a vékony csövek kötegéből álló, rendkívül könnyű horzsakő (a fürdőszoba habköve).

SOPEČNÉ ÚLOMKY

Sopečné úlomky (pyroklastiká) z vulkanického ostrova sa usadili vo vodnom prostredí. Tvorí spodnú úlomkovitú úroveň. Pozostávajú z explózívneho sopečného popola (so zrnkami menšími ako 2 mm), zo zaoblených úlomkov veľkosti 2–64 mm, teda z tzv. lapíl a z pórovitej, veľmi ľahkej pemzy.

VOLCANIC FRAGMENTS

Once the area was a volcanic island of a sea. The volcano's eruption produced the lower pyroclasts (fragments), which accumulated in a marine environment. The fragmental material consists of alternating ash (particles smaller than 2 mm in diameter), lapilli (volcanic cinders, between 2 and 64 mm in diameter) and the very lightweight pumice (its matrix is highly porous with thin vesicular tubes; the scrubbing stone of the bathroom) layers.

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

Geológia - Geológia - Geology

Sámsonháza A KŐBÁNYA TÖRTÉNETE PRÍBEH KAMEŇOLOMU THE STORY OF THE QUARRY

www.nngeopark.eu

A Sámsonháza környéki 15 millió éves andezit vulkanizmus lávakőzetét jó hasadása, nagy szilárdsága miatt már a középkorban is bányászták, a XIX. századtól útépitésre használták. Az ország első kőbányakatasztere alapján, az 1900-as évek elején 200 m³/év andezitet termeltek ki a bányából, a mennyiség az 1970-es évek elejére (a bányabezárás előtt) 2200–11800 m³/év között ingadozott.

A kőbánya híres geológiai bemutatóhellyé vált, a falában feltáruló, szórt vulkáni törmelék és lávakőzetek, valamint a rájuk települő sekélytengeri meszes üledékek látványos, 20–25°-os, DK-i dőlésű rétegződése miatt.

Az egykori környezet a mai Stromboli vulkánéhoz hasonlítható.

A bányán belül 6 db kistábla részletezi az ősi vulkáni tevékenységet.

A patak túlsó oldalán levő Csüd-hegyről szép rálátás nyílik a kőbányára.

Okolo 15 miliónov rokov starý sopečný horninu v obci Sámsonház ťažili už v stredoveku pre jej dobrú štiepatelnosť, vysokú pevnosť a dobrý prístup.

Andezit používali na výstavbu ciest od devätnásteho storočia. Podľa starej banskej mapy tu na začiatku 20. storočia vyťažili 200 m³ andezitu ročne a na začiatku 70-tych rokov (doby pred uzatvorením lomu) ročný objem ťažby kolísal medzi 2200 a 11800 m³.

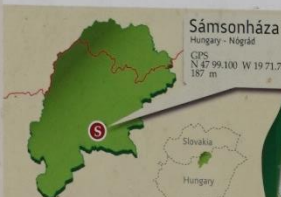
Lom sa stal známou geologickou lokalitou pre dobre odkryté úlomkovité a lávové sopečné horniny, ako aj pre plytkovodné vápencové vrstvy v ich nadloží. Vrstvy sú uložené v 20–25 stupňovom sklone k juhovýchodu.

Bývalé sopečné prostredie sa najviac podobá okoliu dnešnej sopky Stromboli. V bani je rozmiestnených 6 informačných tabulí s opisom bývalej sopečnej činnosti.

The andesite lava rock of the 15 million year-old volcano of Sámsonháza was quarried already in the Middle Ages, due to its high quality as building stone and was used for road constructions from the XIXth century on. At the start of the last century annual output was 200 m³, which increased to 2200–11800 m³ by the middle of the 1970s, before the quarry closed down.

Because of its geological profile of twice alternating volcanic fragmentary and lava beds and the overlying shallowsea limestone layers the quarry has become a famous geosite. The strata dip to the SE with the angle of 20–25°.

The paleoenvironment was similar to today's Stromboli volcano's. There are 6 interpretive signs within the quarry. From the viewpoint of the Csüd-hegy, on the other side of the road, there is a nice view to the exposed rock wall.

Jelentős események Významné udalosti / Considerable events

Geológia / Geology
Természet / Nature
Műemlék, kultúra / Monument, culture
Település / Settlement

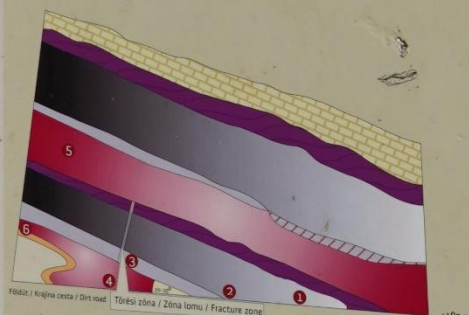
Az andezit lávafalban kisebb-nagyobb üregek is vannak. Fedezzen fel néhányat belőlük.

V stene andezitovej lávy sa nachádzajú menšie-väčšie dutiny. Objaďte niekoľko z nich!

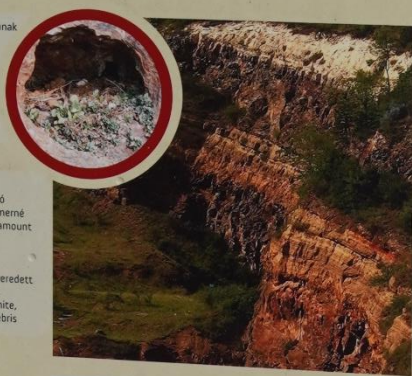
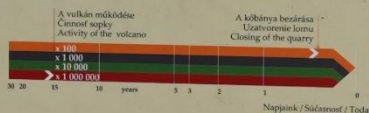
The andesite lava wall has some little to medium sized cavities. Discover some of them.

Andezit / Andezit / Andesite: közepes mennyiségű, 56–63% kovásvat tartalmazó vulkáni kőzet / Vulkanická hornina obsahujúca priemerné množstvo (56–63%) oxidu kremičitého. / medium amount (56–63%) of silica containing volcanic rock

Lajtamésző / Vápenc Lajta / Leithachalk: Szürkésfehér, sekélytengeri vulkáni törmelékkel keveredett homokos mészkő / Svetlosivý, plytkovodný piesčitý vápenc s prímiesou sopečných úlomkov. / Gray-white, shallowsea sandy limestone mixed with volcanic debris

Lajtamésző / Vápenc Lajta / Leithachalk
Törredzett láva / Roztrieštená láva / Fragmented lava
Vöröses elszíneződés / Červenasté sčervené / Reddish discoloration
Lávfolyás / Lávoový grad / Lava flow
Lemezes andezit / Doplňková vrstva andezitu / Lamelela - bedded andesite
Vulkanici törmelék / Vulkanická úlomkovitá hornina / Volcanic fragments

Kérjük, csupán emlékképeivel távozzon, s lábnyoma légyen, mit hátra hagy!
Prosíme Vás, odchádzajte len so spomienkami a zanechajte za sebou len svoje stopy!
Please, take only your memories and leave only your footprints behind!

NOVOHRAD-NÓGRÁD GEOPARK

Geológia - Geológia - Geológia

Sámsonháza, Csüd-hegy

2

PERNÁS-PAD
LAVICA PERNÁS
BED WITH PERNA MUSSELS

Egy 20–25 fokos dőlésű mészkőpadot láthatunk a feltárásban, amely kb. 14–15 millió éve keletkezett sekélytengeri körülmények között. A tiszta és meleg vízű tengerben igen gazdag élővilág alakult ki. Leginkább kagylók és csigák népesítették be a tengerfeneket. Elpusztulásuk után a vízparti hullámzás többnyire felörölte vázukat, de az aljzathoz tapadó példányok épségben megmaradtak. Ha jól megfigyeljük a mészkővet, nem az ősi csigaházakat, kagylóhéjakat látjuk, hanem azoknak csak lenyomatait, ugyanis a héjak visszaoldódtak. A mészkőbe záródott meszes héjak a rétegekbe beszivárgó vizek hatására feloldódtak és csak a negatívjuk maradt fenn, felületi mintázatuk őrződött meg. Ez a folyamat gyakori, de a környék más lelőhelyein tökéletes épségben megmaradt héjmaradványokat is találhatunk. A rétegek keménységéből, ellenálló képességéből következtethetünk a mésztartalmukra: minél szilárdabbak, annál magasabb a CaCO_3 tartalmuk. A vízszintes a réteghatárok nyugodt üledékképződést jeleznek, de itt 20–25 fokos dőlésűek. Ennek utólagos szerkezeti (tektonikai) okai vannak. A terület DK-i irányba megbillent. Ezen a vidéken az ilyen meredek dőlés nem túl gyakori.

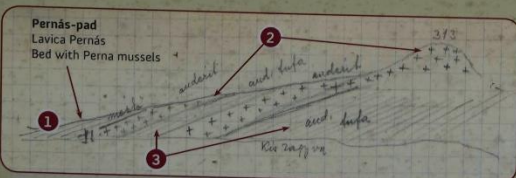
V odkryve môžeme vidieť vápencovú lavicu v sklone pod uhlom 20–25°, ktorá sa vytvorila v plytkom mori pred 14–15 miliónmi rokov. V čistom a teplom mori sa udomácnilo bohaté spoločenstvo morských živočíchov. Na dne žili prevažne lastúrniky a ulitníky. Po uhynutí ich schránky spravidla rozdrvilo vlnobítie na pobreží, ale jedinec nalepený ku dnu sa väčšinou zachoval. Keď ich podrobnejšie skúmame, zistíme, že nie sú to pôvodné schránky, ale len ich odtlačky. Schránky sa totiž neskôr následkom presakovanej vody úplne rozpustili a zachovali sa len ich negatívy, odtlačky s pôvodnou povrchovou kresbou. Tento proces je pomerne častý, sú však aj prípady zachovania celých schránok. Tvrdosť a odolnosť vrstiev závisí od obsahu vápna. Čím sú vrstvy tvrdšie, tým väčší je v nich obsah CaCO_3 . Vodorovné vrstvy spravidla svedčia o kludných podmienkach usadzovania. V našom prípade sú však vrstvy uložené v sklone 20–25°. Je to z dôvodu tektonického naklonenia územia smerom k juhovýchodu. V širšom okolí však takéto sklonky nie sú časté.

A limestone bed of 20–25 degree inclination can be seen in the excavation. It was formed about 14–15 million years ago in shallow marine circumstances. Quite rich marine life grew up in the clear and warm sea. Mainly mussels (of Perna species) and sea snails were living on the sea bed. Their shells were usually milled by waterside flowing after their death, but specimens stuck to the bottom remained unhurt. Watching carefully the limestone it turns out that we can study only the prints of the original shells because they dissolved. Calcareous shells enclosed to limestone dissolved by water draining into strata. Only their negative – the pattern of their surface – was preserved. It is a common process, but we can find perfect fossils of shells at other sites nearby, too. By hardness and resistance of strata we can conclude to their lime content: the harder it is, the more CaCO_3 it contains. Horizontal strata borderlines indicate slow sedimentation. This place strata are 20–25 degrees bent, which has structural (tectonic) reasons. The area tilted in south-west direction, which is not too common around these parts.

Tanösvény
Náúny chodník / Study trail
450 m 45 m
40 min 230 m

Kilátópont 2 Stop

Jugovics Lajos geológus 1938-ból származó szabadkézi, helyszínen készült vázlata a terület földtani felépítéséről, a dőlő rétegekkel. Vlastnorúčný, na mieste vyhotovený náčrt geológa L. Jugovicsa z roku 1938 o geologickej stavbe územia s naklonenými vrstvami. Freehand sketch made by geologist Lajos Jugovics on the spot in 1938, showing the geological structure of the area and the inclined strata.

1 mészkő / vápenc / limestone
2 andezit / andezit / andesite
3 andezittufa / andezitový tuf / andesite tuff

Héjas csiga és kagyló példányok Sámsonházáról Schránky ulitníka a lastúrnika zo Sámsonháze Shelled slug and mussel specimens from Sámsonháza

Ún. kőből, amely a csiga mészvázú héjának visszaoldódása után megmaradt, a csigaház belsejét kitöltő meszes anyagból áll. Vápnitéjadro skameneliny, ktoré sa zachovalo po rozpustení schránky ulitníka. So-called cast, left over from dissolution of a slug's calcareous shell. It is built up by calcareous material that filled the internal space of the slug shell.

Egy barázdált kagylólenyomat a feltárásból. A héj visszaoldódott, csak a lenyomat maradt meg. Odtlačok lastúrnika. Pôvodná schránka sa rozpustila, zachoval sa len odtlačok. A corrugated shell-print from the excavation. The shell dissolved, only its print was preserved.

Kérjük, csupán emlékképeivel távozzon, s lábnyoma légyen, mit hátra hagy!
Prosíme Vás, odchádzajte len so spomienkami a zanechajte za sebou len svoje stopy!
Please, take only your memories and leave only your footprints behind!

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Europai Unió
Europai Regionális Fejlesztési Alap

KELET-CSERHÁTI TÁJVÉDELMI KÖRZET

A SÁMSONHÁZAI CSÜD-HEGY

A Sámsonházát északnyugatról határoló Csüd-hegy a Kis-Zagyva-völgyének meghatározó tájképi eleme. Helybeli neve Vreska (szlovákul hegytetőt jelent) is mutatja azt, hogy 368 méteres magassága ellenére is hegyként magasodik a falu fölé. Messziről egy nagy, füves domboldalt látunk, erdőfoltokkal, elszórt fákkal, valamint egyenes vonalakban futó cserjés sávokkal. Utóbbiak a hajdani szőlőművelés során, a parcellákból kihordott kövekből álló sáncokat jelzik. Ezek a sáncok emlékei annak a mindennapos munkának, melyet a falu népe a megélhetésért végzett, és emlékei az eltűnőben lévő paraszti borkultúrának. Ugyanakkor ezek a sáncok kiemelt szerepet játszottak sok növény- és állatfaj túlélésében, megtelepedésében is abban az időben, amikor a domboldalt szőlőként művelték.

A XIX. század végén Európa nagy múltú szőlőkultúráját csaknem teljesen elpusztító, amerikai eredetű filoxéra (szőlő gyökértetű) a Cserhátot sem kímélte. Az újratelepítéskor javarészt a kártevőnek ellenálló direkt termő fajtákkal (legismertebb a Noah és az Othello) végeztek, ezek lettek a XX. században a cserhádi paraszti bortermelés alapjai is. A század második felében aztán sorra hagyták fel a szőlőhegyek művelését, sok más terület mellett ez lett a Csüd-hegy sorsa is. Az utóbbi évtizedekben a természetes folyamatok nagyon értékes, nemzetközi viszonylatban is számottevő életközösségek kialakulásához vezettek. Ezért a Csüd-hegy 1989-ben a Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzet részeként országos, majd 2004-ben a Tepke kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési terület részeként nemzetközi szintű védelemben részesült.

A Csüd-hegy nagy kiterjedésű, változatos gyepeit két élőhelytípusba, a félszáraz irtásréteket, illetve az északi lejtősztyeppréteket közé sorolhatjuk. Ezeket a gyepeket kis molyhos tölgyes, valamint mezei szíles erdőfoltok, csepleszmelegyes cserjések

Háziberkenye

teszik változatosabbá. Állományalkotó pázsitfűvek a tollas szálkaperje, a fogtekeres, a pusztai csenkesz, illetve a növényföldrajzi szempontból különleges sziklai sás. A Csüd-hegy gyepeit tömeges megjelenésű, színpompás fajok teszik látványossá, köztük olyan védett növények, mint a nagy pacsirtafű, a sárga len vagy a tavaszi hérics. A hegy gerincének mészköves, nyíltabb irtásrétjén jelenik meg az erdei szellőrózsa, a fűrtös zörgőfű, tömeges a tarka nőszírom. A nagyobb sziklákon a mészkőhöz kötődő kővi fodorkát láthatjuk. Fekete kőöröcsint többfelé, leánykőöröcsint csak egy-két helyen találunk, jellemző faj a nagytermetű erdei borkóró.

Orchideákat, így bíbros kosbor és agárkosbor is megfigyelhetünk, de a terület igazi érdekessége a bíbros és a majomkosbor hibridje, mely az Északi-középhegységben máshonnan nem ismert. A Csüd-hegy értékei között előkelő helyen tartjuk számon a fojtós (vagy házi) berkenyét, különösen az idősebb, termő egyedeket. Ez a mediterrán elterjedésű fajfaj hazánk természetes flórájának védett tagja, de korábban közismert gyümölcstermő növény is volt. Ma már csak néhány felhagyott szőlőhegyen találkozhatunk vele a Cserhátban, legtöbb példányával itt, a Csüd-hegyen. Sámsonházán egy hiedelem is fennmaradt a fojtós berkenyeről: csak akkor kezd el teremni a fa, ha meghal az, aki ültette. Gyümölcse szotyósra érve finom, naspolyára emlékeztető, éretlenül beleharapva viszont megtapasztalhatjuk, miért hívják fojtósnak.

A Csüd-hegy állatvilágában több érdekes, természetvédelmi szempontból fontos faj megtalálható. Egyik ilyen a lepkékre emlékeztető, sárga-fekete színű, ragadozó rablópillé. Nyáron, főleg a hegy gerince fölött élvezhetjük akrobatikus repülését. Rokona, a fogólábú fátyolka vele ellentétben növényeken ülve, lesből vadászik apróbb rovarokra.

A Csüd-hegyen is él a Keleti-Cserhát egyik legnagyobb természeti értéke, a pannogyík. Ezt az apró, giliszta-szerű, rövid lábú gyíkot nehéz észrevenni, életének jelentős részét a száraz fűcsomók és az avar között tölti. A Csüd-hegy madárvilágának képviselői közül két éjszakai életmódú fajt, a repülő rovarokkal táplálkozó lappanyút, valamint a fűttyögéséről észlelhető füleskuvikot emelhetjük ki.

A Csüd-hegyen hazánk erdőszttyepp vegetációjának egyik jellegzetes, látványos darabja maradt fenn. Létrejöttében természeti folyamatok és a sámsonházai emberek munkája egyaránt szerepet játszott, így természeti és kulturális értéként egyaránt megérdemli az oltalmat.

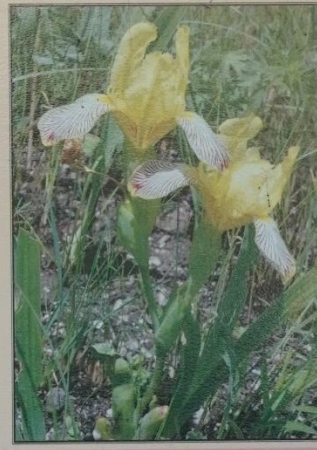
Füleskuvik

Nagy pacsirtafű

Pannogyík

Tarka nőszírom

Kérjük óvja, védje természeti értékeinket!

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság

3304 Eger, Sánc u. 6., 3301 Eger, Pf. 116; Tél.: (36) 411-581 Fax: (36) 412-791; www.bnpi.hu

Partnerséget építünk

Magyarország-Szlovákia
Határon Átnyúló Együttműködési
Program 2007-2013

Készült a „Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 - HUSK 2008/01” keretében a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) által elnyert „Természetvédelmi bemutatáshoz és tantervnyelvi rendszerek kialakítása, kiadványok megjelentetése (Výstavné systémy rádujúcich chodníkov a ukážkových miestami ochrany prírody, vydávanie publikácií)” című projekt (HUSK 0801/087) részeként.
A programmal kapcsolatos további információk a www.huski-cbc.eu honlapon érhetők el. Jelen kiadványt nem a területén kívülre az Európai Unió finanszírozta.

Készítette a www.garamond.hu

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

NÓGRÁD-IPOLY TERMÉSZETVÉDELMI TÁJEGYSÉG

TEPKE KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET

NATURA 2000 TERÜLETEK EURÓPA TERMÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK ŐRZŐI NÓGRÁD MEGYÉBEN

MI A NATURA 2000?

Az Európai Unióban megőrzendő élőhely-típusok, növény- és állatfajok védelmét szolgáló területek hálózata. A különleges természetmegőrzési területek, amilyen ez a terület is, az Unió élőhelyvédelmi irányelvben szereplő közösségi jelentőségű élőhelyek, növények és állatok előfordulása alapján kerültek kijelölésre.

Érintett települések: Alsótold, Fel-told, Garáb, Kozárd, Mátraszőlős, Nagybajcs, Pásztó, Sámsonháza
Területe: 2422,69 hektár

Jelölő élőhelyek:

6190 – Pannon sziklagyepek
6210 – Meszes alapkőzetű feltérmeztes sziklagyepek és cserjések változatai
6240 – Szubpannon sztyepek
9130 – Szubmontán és montán bükkösök
91G0 – Pannon gyertyános-tölgyesek
91H0 – Pannon-molyhos tölgyesek
91M0 – Pannon cseres-tölgyesek

Jelölő fajok:

Janka-társóka (*Thlaspi jankae*)
Csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)
Nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*)
Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
Magyar tavaszi fészűsbagoly (*Dioszeghiana schmidtii*)
Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
Álolaszárkás (*Paracaloptenus caloptenoides*)

MIÉRT AZ EURÓPAI TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG RÉSEZ A TEPKE?

Legismertebb hegycsúcs, az 572 méter magas Tepkéről elnevezett terület változatos élőhelyek sokaságának ad otthont, a kozárdi Pogányvár sztyeppréteitől, a

sámsonházi Csüd-hegy félszáraz irtásrétjéig, a Tepke bokorerdőjétől a Nyerges-hegy bükköséig. Az andezit kibukkanások sziklagyep-foltjai mellett több jó természetességi állapotú cseres-tölgyes és gyertyános-tölgyes állományt is találunk. Több közösségi jelentőségű faj erős állománya, fokozottan védett, illetve ritka növény- és állatfajok nővelik a terület értékét.

FÜVES LEJTŐK ÉS CSERJÉS SZIKLÁK

Az andezit sziklák kibukkanásain sziklagyepet találunk sárga kövirózsával, illetve a védett sziklai gyöngyvirággal, és fekete madárbrs cserjései díszlenek. Sztyeppréteket kisebb kiterjedésben erdőtisztásokon láthatunk, a korábban legeltetett területeken pedig kiterjedt állományait találjuk. Védett növényfajaik közül a bennszülött Janka-társóka legnagyobb cserhát állományát, valamint a szubmediterrán elterjedésű magas borsót említhetjük. A délies kitérűsödő oldalak lajtamésző-takaróján korábban kiterjedt szőlőművelés folyt, ezek felhagyásával nagy kiterjedésű félszáraz irtásrétek jöttek létre. Talán legszebb képviselőjüket a Csüd-hegyen láthatjuk, számos védett növényfaj nagy állománya mellett, a majomkosbor és bíbors kosbor hibridjének előfordulásával. Nem kevésbé értékes a kozárdi Pohánka irtásréte, ahol a ritka természetes habszegű jelenik meg nagy egyedszámban.

A terület gyepeinek rovarvilágát olyan kiemelkedő értékű fajok képviselik, mint a fűrészlábú szöcske, a keleti pókszöcske, a pusztai tarsa és az álolaszárkás. Az irtásrétek lepkei közül kiemelhetők a hegyi törpebogárka, a barnabundás bogárka és a csillagos bogárka erős állományai. A fokozottan védett keleti rablópillé is több gyepterületen jelen van. A sziklai cserjések dekoratív rovarfaja a nagy fehérsávospoke. Az erdőfoltokkal mozaikos irtásrétek gyakori ráncsálója az erdei pele.

A ritka pusztai tarsa nagy egyedszámban jelenik meg Sámsonháza és Mátraszőlős térségében (H. K.)

ERDŐK AZ ANDEZITEN

A délies kitérűsödő hegyoldalak molyhos tölgyesei közül a nyíltabbakat bokorerdőknek, a zártabbakat melegkedvelő tölgyeseknek nevezzük. Mindkét erdő típus növényvilága gazdag, a védett fajok közül itt csak a gérbics nevű korhadéklakó orchideát említhetjük. A cseres-tölgyesek jobb állapotú állományaiban a másutt ritkább bugás hagyma gyakorinak számít. A különböző tölgyesek rovarvilága is gazdag: a magyar tavaszi fészűsbagoly és a zörgőlepke a szárazabb típusokban, a kis apollólepke és a díszes tarkalepke az üdőbb tölgyesekben találja meg életteltelét. A bokorerdők a pannongyík élőhelyei, gyertyános-tölgyesekben és bükkösökben a foltos szalamandrák találjuk meg.

Több fokozottan védett madárfaj fészkel a területen, így erdőben a parlagi sas és a darázsoly, kőbányákban az uhu és a bajszos sármány. Az emlősök közül a vadmacska mindenütt jelen van, az erdőlakó denevérek jelentős képviselője a nyugati piszidevényér.

Mi veszélyezteteti a terület élőhelyeit, fajait?

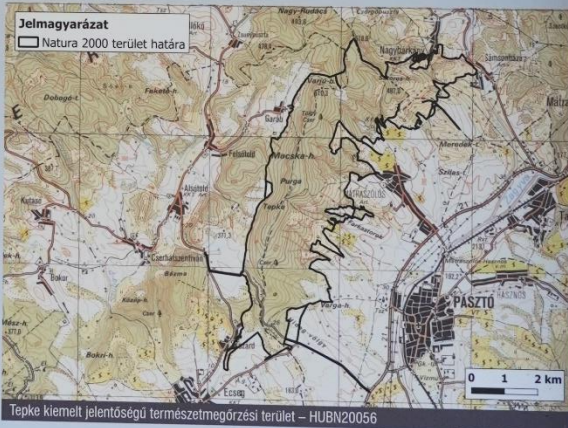
Szárazodás
Inváziós növények
Gyepek beerdősülése
Vadhatás
Erdőgazdálkodás
Off road tevékenység

A bennszülött Janka-társóka legnagyobb cserhát állománya ezen a területen él (Grafika: Táborcska Jana)

Egyik legszebb rovarunk, a keleti rablópillé elterjedt a területen (H. K.)

Teppe kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület – HUBN20056

A tábla szövegét ltra és összkallította: Harmos Krsztlán (H. K.) a térképet készltette: Böcsö Anita

KÉRJÜK ÖVJÁ, VÉDJE
TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKET!
**Bükk Nemzeti Park
Igazgatóság**
3304 Eger, Sánc u. 6.,
3301 Eger, Pf. 116, Tel.: (36)411-581
www.bnpi.hu

A tábla a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság Környezet-
és Energhatekonysági Operatív Programja keretében
készült: „Kisvízi élőhelyek – Források, forráslápok és a
kapcsolódó élőhelyek védelme a Bükk Nemzeti Park
Igazgatóság működési területén.”
(KEHOP 4.1.0-15-2016-00058)

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
és Fejlesztési Alap

BEFÉRTÉTES A JÓVÓBE

Készltette a Garamond Kft. www.garamond.hu